

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק י"ז שיחה א' לפסח

להערות או לתירוץ שלה בדוא"ל: PLShaoros@gmail.com

א.

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון תסה (תשמ"ו)

ב. בלקו"ש חי"ז חג הפסח ע' 73 אות ה. מבאר כ"ק אד"ש מחז"ל לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, וז"ל: " . . פון דעם סדר הלשון איז משמע, אז לעולם דארף פריער זיין "שמאל דוחה" און דערנאך "ימין מקרבת". . אויך: עס איז א כלל אז ימין קודמת לשמאל און דא איז שמאל פריער פארן ימין? ^{לצורך התפילה} די קשיא איז נאך שטארקער: נאכן מאמר "לעולם תהא כו" ווערט געבראכט "יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" - און דער סדר ביי א "תינוק" איז, אז מ'דארף אים מזרז זיין צום לערנען "בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו . . קרא ואתן לך אגוזים וכו'" (ווי דער רמב"ם איז מאריך אין דעם בפירוש המשניות),

וואס פון דעם איז פארשטאנדיק אז ביי א תינוק דארף קומען דער "ימין מקרבת" פארן "שמאל דוחה" [און ווי מ'זעט עס במוחש - אז אויב מ'זאל צוגיין צום צינוק פריער מיטן "שמאל דוחה" קען עס אים אינגאנצן אוועקשטופען פון לערנען].

וע"פ הנ"ל (סעיף ד') איז עס מובן: אין דעם מאמר "לעולם תהא כו" רעדט זיך נאר וועגן דעם ווי עס דארף זיין דער סדר אינעם אויפטאן בפועל אויפן זולת [און אין דעם איז דער סדר, אז פריער קומט "שמאל דוחה" און דערנאך "ימין מקרבת" (כנ"ל סעיף ג-ד)];

עס רעדט זיך אבער דא נישט וועגן די פעולות (פון "ימין מקרבת") וואס קומען אלס הכנה מוכרחת און הקדמה קודם פון דער השפעה - אזוי ווי אמירת מילתא דבדיחותא פאר תלמידים, אדער צוציען דעם תלמיד קטן מיט "דברים שהם אהובים אצלו", עכ"ל.

לפ"ז יש לבאר זה מ"ש בהגדה של פסח רשע מה הוא אומר . . ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר ואף אתה הקהה את שניו וכו'.

שלכאורה אינו מובן מדוע צריך להקהות את שניו לכאורה ה' צריך קודם לקרב את הבן הרשע ולהסביר לו.

ועוד, הטעם מה שהרשע בא אחר החכם דוקא הוא כדי שילמוד מן החכם.

אלא לפמ"ש"ל י"ל שזה מה שמדבר בהגדה הוא בנוגע הסדר אויפטאן בפועל על הזולת. אבל באמת ההכנה הראשונה (המוכרחת)

הוא ימין מקרבת תחילה דוקא.

ועוד מ"ש בההערה שם (34) וז"ל: "כי במאמר הנ"ל אפשר לתרץ דזה דהקדים "שמאל דוחה לימין מקרבת" הוא (לא מפני שכן צ"ל הסדר בכלל כ"א) מפני שקאי שם באלישע וגחזי, לאחר שגחזי כבר הי' תלמיד אלישע (ועד כ"כ ששלח אותו עם משענתו להחיות בן השונמית (מ"ב ד, כט ואילך)) - וא"כ כבר הי' ה"ימין מקרבת" לפנ"ז, עכ"ל בנוגע לכאן.

וי"ל ג"כ הכא - שמדובר בנוגע לבן הרשע כיון שהוא בנו - כבר היתה הכנה דימין מקרבת וזה שמדבר בהגדה הקהה את שניו זהו ^{אח"כ} - בנוגע לפעול בפועל.

אהרן לייב ראסקין

ב.

קובץ הערות התמימים ואנ"ש כפר חב"ד גליון מג (תשמ"ג)

ד. בלקו"ש חיי"ז שיחה א' לחג הפסח, מסביר (בס"ג) שבסדר הלימוד של הרב עם התלמיד צריך לכל לראש להיות תנועה של ביטול אצל התלמיד, וכו' ועיי"ש בארוכה.

ובס"ד שם אומר: (תרגום ח.): „בנוגע לסדר הנ"ל [שקודם צ"ל „שפתותיו נוטפות מר" (ביטול) ואח"כ התנועה להיות כלי (מציאות)] אפשר לשאול לכאורה: שהגמ' אומרת ש„רבא מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא" - דמכאן רואים שלכל לראש צריך להיות „נפתח לבם" (להיות כלי הראוי להבין את ה„שמעתא") ורק אח"כ „יתיב באימתא" (יראה וביטול)?

ועיי"ש בהשיחה שמבאר שהענין של „מילתא דבדיחותא" שצ"ל „מקמי דפתח להו לרבנן" הרי"ז רק הכנה כללית לכללות הלימוד שהתלמיד בכלל ירצה להיות מקבל. ובהע' 28 מציין לד"ה לכה דודי תרפ"ט ס"ב ושם אומר בזה"ל: „... ולזאת הנה מקמי דפתח להו לרבנן לעשותם כלי קבלה אמר מילתא דבדיחותא" - ועיי"ש -

[ועייג"כ ב„ליקוט י"ד כסליו ה'תשל"ט" עמוד 110 שמובא שם ביאור מכ"ק אדמו"ר שליט"א - מחג השבועות תשי"ג - למשל זה]
ולהעיר מספר המאמרים עת"ר במאמר „ושבתי בשלום" וז"ל שם: „ויותר מזה הוא כמארז"ל גבי רבא שהי' אומר לתלמידיו מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי רבנן. והכוונה בזה הוא לפקח דעתם ולבם שיהיו כלים לקבל כו" עכלה"ק.

הת' ברוך וילהלם

שמות חג הפסח והמצוות דליל הסדר - ג' דרגות בעבודת האדם

הת' שניאור זלמן הלוי סגל

תות"ל ⁷⁷⁶

ברשימת כ"ק אדמו"ר מ"פסח תש"א, ניצא" (נדפסה בחוברת לח) מבואר שג' המצוות שבליל הסדר, מצה מרור ופסח, מבטאים ג' הצטרפויות כלליות של האדם, שלכן לכל אחד מהם יש סוג חיוב מיוחד: מצה - היא מעין הלחם, שהכרחי לקיום האדם (בגשמיות, וברוחניות - ענין הביטול), ולכן מצותה נוהגת בזמן הגלות מדאורייתא כמו בזמן הבית. מרור - שנכלל בסוג הירקות ואינו הכרחי כ"כ לקיום האדם, ומאידך אינו בא דוקא 'בהרחבה', ולכן מצות אכילתו היא רק בזמן הבית מדאו' ובזמן הגלות מדרבנן, לפי שרק ביד חכמים לחדש אכילתו, כי ענינם הוא לבוא ולבאר ענינים שלמעלה מהבנה והשגה שיהיו בהבנה והשגה, תושבע"פ. וקרוב פסח - בשר, שמבטא רחבות, ואינו מוכרח לקיום האדם, לכן בזה"ג אינו גם מדרבנן.

ויש להעיר שג' ענינים אלו שבליל הסדר מתבטאים גם בשמו הכללי של החג, דהנה מבואר בלקו"ש חי"ז עמ' 71, בביאור ג' שמותיו של חג הפסח: בתושב"כ - "חג המצות". בתפלת שלש רגלים שנתקנה

ע"י אנשי כנה"ג - "זמן חרותינו", וב'עולם' נקרא - "חג הפסח". והוא לפי שבחג זה הוא זמן לידת עם ישראל להיות לעם של הקב"ה, דמתבטא בג' שלבים: בתחלת לידת עם ישראל להיות לעם צריכים הם להיות בתנועה של "מצות" - ביטול, ולאחמ"כ שהביטול חדר במציאותם נעשים כבני חורין - "זמן חרותינו", ובהמשך מגיע למעמד ומצב של דילוג וקפיצה - "פסח".

יש להתאים זה עם המבואר ברשימות הנ"ל בדרך אפשר: דמצה שהיא הכרחית לקיום האדם הן בגשמיות - שיאכל בימי הפסח, והן ברוחניות - שצריך להיות בביטול ושפלות (שזהו תחלת העבודה להיות עם ישראל לעם), הנה לכן הכניסה התורה ענין זה כחלק ממהותו של חג הפסח, וכינתה אותו בתורה "חג המצות", כי זהו ענין הכרחי השייך לכאו"א בכל זמן ומקום.

ואילו המצב של רגש החירות (שמתבטא ע"י אכילת מרור, שאבותינו סבלו מרירות ואנו עתה בני חורין) - שהוא דרגא נעלית יותר בעבודה, הוא ענין שאינו מחויב מצד התורה, שהרי אחרי שחרב ביהמ"ק אי אפשר לדרוש מכל אחד דרגא זו. ולכן לא נקרא בתורה בשם "זמן חרותינו", כי אם אנשי כנה"ג שענינם הוא להמשיך ענינים שלמעלה מטו"ד בהבנה והשגה - דוקא הם כינו את חג המצות בשם "זמן חרותינו", להראות שענין החירות נדרש אף בזה"ג.

אמרי אברהם 05/07/2018

וקריאת שם החג "חג הפסח" על שם שאוכלים בו קרבן הפסח לא נכתב לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבע"פ, לפי שהוא ענין שבא רק במצב של הרחבה, שאינו נוהג בזה"ג, שאי אפשר לתורה לצוות לאדם (בבחי' "מלמעלה למטה") לרומם את עצמו למצב של פסח ודילוג אמיתי", כי אם רק שיבוא מצידו, באופן של עבודה בכח עצמו, לדרגא זו של דילוג וקפיצה, לכן נתכנה חג הפסח ע"י העם (וע"ד שמח"ת שאינה ציווי בתורה אלא בא ע"י רגש האדם - שדוקא הוא נעלה יותר, ראה לקו"ש חי"ט עמ' 386).

ועפ"ז יתוסף ביאור בהמבואר שם בהרשימה ש"מרור מן התורה בזה"ג אינו מצוה, כי "די לעבד להיות כרבו". וכשם שעתה אין להקב"ה בית גשמי, שבהמ"ק נחרב, כן לאדם לא צריך שיהיה מותרות כי אם דברים שהכרחים לקיום גופו, שזהו ע"פ שורת הדין הבנה והשגה, סדר השתלשלות, ע"פ דינה של תורה. אבל מדרבנן, דברי

סופרים שלמעלה מהשתלשלות - הנה פסקו שגם עתה צריך לאכול ירקות^{לומר החכמה}.

דלכאורה מהו הקשר בין הא דבד"ס ביארו ענינים שלמעלה מהשגה, לענין המרור שהוא בכלל מין הירקות שאינם הכרחים לקיום האדם? דהיכן מצינו שמרור הוא ענין נעלה יותר שלכן צ"ל בדרגא נעלית יותר ע"מ שיהי' צריך לאכלו?

אך ע"פ המבואר שם בשיחה, שענין "זמן חרותינו" אינו נכתב בתורה לפי שהוא מעמד ומצב נעלה יותר מהביטול ד"חג המצות", שאז בא להדרגא ד"חירות", שהביטול מצד מצבו הוא וכו', - הנה עפ"ז אתי שפיר, שגם ענין המרור שמדגיש מצד א' את היפך ענין החירות, שמראה את גודל המרירות מהמצב של הגלות, ומאידך בזה שאוכלו מראה שהוא כבר נמצא למעלה מענין זה - במצב ד"בני חורין" (וראה לקו"ש חל"ב שיחה לחה"פ ע' 48, ובכ"מ - שאכילת המרור היא להדגיש גודל החירות שביצי"מ, ע"י שמראים כמה גדול הי' השעבוד), שזוהי דרגא נעלית שאינה נדרשת מדין תורה, ורק חכמים שענינם הוא להוסיף ולבאר ענינים של תושב"כ שלמעלה מהבנה והשגה שיבואו בהבנה והשגה, הנה דוקא הם יכולים לחדש ענין המרור גם בזמן הגלות. וע"ד הגדרתם את מהות החג "זמן חרותינו" בתפלת שלוש רגלים, הגם שאינו נקרא כך בתורה.

ב. אלא שאם כנים הדברים - הרי משמע כשהתורה מגדירה את שמו של החג בתורה הרי"ז מורה על ענין הכרחי להמשך קיומו של החג בזמן הגלות, וא"כ לכאור' צלה"ב קצת מדוע חג השבועות מכונה בתורה "חג השבועות" ו"חג הביכורים", והרי ספירת העומר אינה מצוה מן התורה בזמן הגלות אלא מד"ס, ואין מצות ביכורים נוהגת כלל בזה"ז - כמבואר בסיום הרשימה שם. ולכאור' היה צריך להקרא בתורה בשם "זמן מתן תורתנו" - כנאמר בתפלת שלוש רגלים, שענין זה דמ"ת נוהג עתה בזה"ג כמו בזמן הבית "דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים" ו"מה להלן באימה וביראה אף כאן כו'?"

ואין לומר דהתורה מכנה את שמו של החג כששמו מבטא איזו מצוה השייכת לחג זה דוקא, ולכן מכונה בשם "חג השבועות" ו"חג הביכורים" לפי שיש בו מצוות מיוחדות - ספה"ע והבאת הביכורים, ולא "זמן מתן תורתנו" שאינו שייך דוקא לחג השבועות אלא לכל יום ויום, כהנאמר בברכות השחר "נותן התורה" לשון הוה - שניתן עכשיו.

- שהרי מצינו שהתורה מכנה את חג הסוכות "חג האסיף", אע"פ דשם זה אינו מבטא שום מצוה מיוחדת השייכת לחג זה דוקא (ראה בענין זה בלקו"ש חכ"ט עמ' 232).

ושמא י"ל הטעם שכינתה התורה בשם "חג השבועות" ו"חג הביכורים" ע"פ המבואר שם בהרשימה הנ"ל בהערה 81, שב' שמות אלו מורים על ב' סוגי בירורים, "חג השבועות" - בירור השייך ליושבי אוהל שיכולים לברר ענינים ששייכים קצת לקדושה, - ע"ד ענין המרור המבו' בפנים השיחה. ו"חג הביכורים" - מורה על בירור השייך לבעלי עסק שעבודתם היא בשדה, עניני עוה"ז, שקשה לבררם - ע"ד ענין הבשר המבו' שם. דלענינים אלו צריכה התורה לקרוא בשמות החג, לפי שזהו נתינת כח להאדם שיוכל לבררם.

ולכן לא כינתה התורה את חג השבועות בשם "זמן מתן תורתנו", כי הוא אינו ענין שלשמו נצרכים כוחות מיוחדים, דלכל אחד ואחד ישנו את האפשרות מצד כוחו הפרטי ללמוד תורה, כמבואר בכ"מ.

וראה אור החיים (ויקהל לה, יב) וז"ל: את הארון. התחיל הכתוב במעולה שבכלים כמו שהתחיל במשכן ביריעות של שש שהם גדר הקדושה המעולה שבבית, ואומרו ואת בדיו יודיע הכתוב כי שוים הבדים לגופו של ארון בקדושה, ולזה תמצא שצוה הכתוב (לעיל כ"ה ט"ו) לא יסורו ממנו, ואומרו את הכפורת כי לא שוה לקדושת הארון, וכן תמצא שלא היה קבוע בארון וגם אין אזהרה שלא להסירו וכו' עכ"ל, דממ"ש שבהכפורת לא שוה לקדושת הארון משמע דסב"ל כרש"י שהם כלי נפרדים, אבל בפ' תרומה (כה, כא) כתב שלא יניח העדות בארון עד שיהי' הכפורת על הארון וכהרמב"ן.

וראה בהעמק דבר (כי תשא ל, כו) וז"ל: ואת ארון העדת. היינו אחר שהניח העדות בו וגם הכפורת אשר עליו כראוי, כמ"ש כ"ל לעיל כ"ו ל"ד דרך אח"כ נקרא ארון העדות, ומש"ה לא כתוב כאן במשיחה את הכפורת, משום דמשיחה על הארון הועיל לכסוי שעליו, וכדתנן במ' פרה פ"ב מ"י הוזה על המיחם הוזה הכסוי עכ"ל, היינו דמשיחת הארון הועיל גם על הכפורת, דמזה משמע שהם כלי אחד.

וראה בקובץ תורני זכור לאברהם (ח"ב ע' תקפ"א) שהאריך שם לפלפל בדברי השיחה, ומבאר כמה דברים ע"פ השיחה.

עיונים והערות ברשימות על התניא

הרב בנימין אפרים ביטון

שליח כ"ק אדמו"ר, וונקובר, ב. ק., קנדה

מילתא דבדיחותא לפקח דעתו

א. בתניא פ"ז כותב אדה"ז וזלה"ק "וכן האומר מילתא דבדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו' לה' ולתורתו ועבודתו שצריכים להיות בשמחה, וכמו שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי רבנן".

וברשימות על התניא על המילים "לפקח דעתו" מעיר הרבי וזלה"ק "רש"י

---

1) להעיר שנראה בפשטות כי כוונת אדה"ז במש"כ "וכן האומר מילתא דבדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו" היא שבמסגרת אמירת מילתא דבדיחותא לשם שמים יש בזה ב' ענינים שונים, הא' "לפקח דעתו", והיינו לפתוח את חושי התלמיד שיוכל ללמוד תורה באופן טוב יותר, והב' "לשמח לבו", כלומר עצם ענין השמחה, שצ"ל בשמחה בעת הלימוד ועבודת ה'. ופירוש "ולשמח" היינו כאילו היה כתוב "או לשמח". וכן פירשו בתניא עם פירוש 'חסידות מבוארת' שם. וראה עוד להלן הערה 5.

ד"ה ובדחי שבת ל, ב "נפתח לבם מחמת השמחה". בילקוט שמעוני מ"ב רכז "אמר להו לרבנן מילתא דבדיחותא כי היכי דליפתח ליביהו".

ובפיענוח וביאור כוונת הדברים פירשו המו"ל שדברי רש"י והילקוט שמעוני "מתאים למ"ש אדה"ז לאח"ז "ולשמח לבו", אבל לא נזכר שם "לפקח דעתו".

והיינו שפירשו את כוונת הרבי שמעיר אדברי אדה"ז שכתב כי אמירת המילתא דבדיחותא לשם שמים הוא "לפקח דעתו ולשמח לבו וכו'", שהפרט הא' ד"לפקח דעתו" אינו מבואר במקור הדברים בפרש"י ובילקוט"ש שם, דמשם מבואר רק הפרט הב' של "לשמח לבו", וכמ"ש רש"י ש"נפתח לבם מחמת השמחה", וכן בילקוט שמעוני שהזכיר את ענין ה"לב" ["דליפתח ליביהו"], שמתאים להענין דלשמח "לבו" ולא להפרט של לפקח "דעתו".

ב. ולענ"ד נראה לפרש את כוונת הרבי באו"א, והוא דאדרבה – הרבי בא כאן לציין מקור לדברי אדה"ז שהענין דאמירת מילתא דבדיחותא לשם שמים יכולה להיות לא רק עבור ענין השמחה בכלל ["לשמח לבו"], שצ"ל בשמחה בעת הלימוד ועבודת ה', אלא יש בזה גם הענין ד"לפקח דעתו" עבור הלימוד².

דהנה כד דייקת שפיר בלשון רש"י הרי כתב שעל ידי זה שאמר רבא לתלמידיו מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן הנה "נפתח לבם מחמת השמחה", והיינו שכתוצאה מענין השמחה שנגרמה על ידי המילתא דבדיחותא, "נפתח לבם" של התלמידים.

ומתבאר מדקדוק לשון רש"י שיש כאן בעצם ב' ענינים, הא' התעוררות השמחה בכלל, והב' פתיחת לבם שנפעלה על ידי השמחה.

ופירוש "נפתח לבם" בהקשר ובמובן זה נראה בפשטות דהכוונה לפתיחת חושי התלמידים, המוח והלב [וכמו שמצינו בכ"מ לשון "לב" בשייכות ובמשמעות של הבנה וידיעה], שע"ז יוכלו ללמוד תורה באופן טוב יותר³.

(2) ונראה שכן מתבאר גם מפשטות לשון וסגנון הרבי שלא הקדים את ההערה ב"להעיר" או "וראה" או "ועיין" וכו"ב, אלא כתב ופירש בפשטות "רש"י ד"ה ובדחי שבת ל, ב וכו", ומפשטות הלשון משמע שכוונתו להעיר בזה על מקור לדברי אדה"ז, וכפי שיתבאר להלן בפנים.

(3) וכן מתבאר בעצם מדברי הרי"צ נ"ע במאמר ד"ה לכה דודי תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט עמ' 82) וזל"ק "וביאור הענין הוא, דהנה ארו"ל רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן, ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא, דהמשפיע צריך לפתוח להו לרבנן, והיינו לעשות את המקבל ראוי לקבל דבר ההשפעה ע"י פתיחת הכלים והחושים שלו וכו', ולזאת הנה מיקמי דפתח להו לרבנן לעשותם לכלי קבלה אמר מילתא דבדיחותא וכו', אבל קודם צריך הרב לפתוח חושי המקבל והוא ע"י מילתא דבדיחותא וכו', ולזאת הנה הבדיחותא הוא נותן כח בהתלמיד שיוכל

והיינו שכוונת רבא באמירת מילתא דבדיחותא היתה למען ב' מטרות, הא' לעורר אותם להיות בשמחה, שצ"ל בשמחה בעת הלימוד, וכמבואר לעיל בגמ' שבת שם, והב' גם כדי לפקח דעתם, היינו, לפתוח את מוחם ולבם כדי שיוכלו ללמוד באופן טוב יותר⁴.

ויש לומר שזוהי כוונת הרבי בהערה הנ"ל שהמקור לדברי אדה"ז שאמירת המילתא דבדיחותא לשם שמים יכולה להיות כדי "לפקח דעתו", הוא בעצם מדיוק לשון רש"י שאמירת המילתא דבדיחותא של רבא גרמה לא רק להתעוררות ענין השמחה בכלל, אלא שמחמת השמחה גם "נפתח לבם" של התלמידים, שזהו תוכן הענין של פקחות הדעת⁵ [וכן מבואר גם בדברי הילקוט

לקבל דברי רבו, ובדרך כלל הוא פועל פתיחת הלב והמוח של התלמיד שהיה' כלי לקבלה וכו', עיי"ש.

ומבואר להדיא דכוונת ומטרת אמירת המילתא דבדיחותא היא [גם] לפתוח את חושי התלמידים, המוח והלב, שעל ידי העונג ושמחת הנפש המתעוררים על ידי המילתא דבדיחותא נעשה פתיחת הלב והמוח [ומפרש הרי"צ נ"ע דזהו גם הדיוק בלשון המארו"ל שם "מקמי דפתח להו לרבנן", שהרמוז בזה שמטרת המילתא דבדיחותא היא לפתוח את חושי התלמידים עצמם]. וזוהי בפשטות גם כוונת פירוש רש"י שם "נפתח לבם מחמת השמחה", היינו שע"י השמחה נעשה פתיחת חושי התלמידים, וכמבואר בפנים.

(4) ואולי יש לומר שיסודו של רש"י לפרש כן הוא מדקדוק לשון הגמ' שם "ובדחי רבנן" [שהעתיק רש"י בהד"ה שם]. וי"ל שרש"י מפרש את כוונת הגמ' שאין הפירוש רק שצחקו ושמחו רבנן, אלא גם "ובדחי", כלומר שהם התחילו להתבדח זע"ז [שגרם בזה גם לפעולה], והיינו שאמירת המילתא דבדיחותא של רבא גרמה לכך לא רק לשמחה וצחוק בלבד, אלא גם שהתלמידים היו מתבדחים זע"ז בפועל, דזה מורה על פתיחת המוח והלב של התלמידים עד כדי כך שהתחילו להתבדח בעצמם. וראה הערה הבאה.

(5) ונמצא לפי זה כי מקור דברי אדה"ז על הך ד"לשמח לבו לה' ולתורתו. . שצריכים להיות בשמחה", והיינו על עצם ענין השמחה, הוא בפשטות מגוף מארו"ל דשבת שם שמפורש שצ"ל בשמחה גם בעת הלימוד, וכדאיתא שם "אין שכינה שורה. . אלא מתוך דבר שמחה של מצוה. . וכן לדבר הלכה", וכמו שגם עשה רבא לתלמידיו שאמר תחילה מילתא דבדיחותא, וכמבואר בהמשך הגמ' שם, והיינו כדי שהלימוד יהי' מתוך שמחה, וכמבואר בדברי אדה"ז וברשימות על התניא שם ד"ה לה' ולתורתו ועבודתו וד"ה שצריכים להיות בשמחה עיי"ש.

ומקור דברי אדה"ז על הך ד"לפקח דעתו", והיינו על זה שאמירת המילתא דבדיחותא לשם שמים יכולה להיות גם כדי "לפקח דעתו" של התלמיד, הוא מפרש"י שם ד"ה ובדחי רבנן, והיינו מהא שפירש רש"י שע"ז גם נפתח לבם מחמת השמחה, שהו"ע פתיחת חושי התלמיד, שזו היתה מטרה ותוצאה נוספת בהך אמירת מילתא דבדיחותא של רבא לפני הלימוד, וכמבואר ברשימות על התניא שם ד"ה לפקח דעתו, וכפנים.

שמעוני שזה היה "כי היכי דליפתח ליביהו", היינו לגרום את פתיחת חושי התלמידים וכן"ל⁶.

ביאור הרבי במחלוקת הראשונים אם הזמנה בדיבור ללא מעשה הוי מילתא

הרב שניאור זלמן בריכטא

ירושלים ע"ה"ק

בלקו"ש חלק כ"א שיחה ב לפרשת משפטים (עמ' 136) מביא הרבי את מחלוקת הרמב"ן והר"ן (חידושי הר"ן סנהדרין מז, ב) האם הזמנה בדיבור בלבד ללא מעשה הוי מילתא.

ומבאר שם ששתי הדעות החולקות הם בהתאם לשני פירושי רש"י על הפסוק (משפטים כג, כ) "הנה אנכי שולח מלאך לפניך גו' ולהביאך אל המקום אשר הכינותי", שלפי הפירוש הראשון "אשר הכינותי" – אשר זמנתי לתת לכם, שהזמנת ארץ ישראל ע"י דיבורו של הקב"ה לעם ישראל מכונה בכתוב בשם הכנה, נמצא שהזמנה בדיבור הוי מילתא, ואילו לפי הפירוש השני "אשר הכינותי" – כבר

ולהמבואר בהערה הקודמת אולי יש לדייק ולהמתיק גם זה שאדה"ז מביא ומצטט בתניא "וכמו שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי רבנן", והיינו שמצטט גם את המשך לשון הגמ' "ובדחי רבנן".

והיינו כי מזה שאמר רבא לתלמידיו מילתא דבדיחותא כשלעצמו, מבואר בפשטות הענין שצ"ל בשמחה בעת הלימוד, אך מזה ש"בדחי רבנן", והיינו לא רק שצחקו ושמחו אלא שכתוצאה מהמילתא דבדיחותא היו גם מתבדחים וע"ז [ש"נפתח לבם מחמת השמחה" וכפרש"י], הרי מבואר שהמילתא דבדיחותא פועלת – וממילא גם מטרתה – פתיחת חושי התלמיד, והיינו הענין ד"לפקח דעתו".

(6) וכן מתבאר להדיא מלקו"ש ח"י עמ' 73 וזלה"ק "די גמרא זאגט אז רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן, לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא. וואס פון דעם זעט מען אז פריער דארף אויפגעטאן ווערן דער "נפתח לבם" (ויין א כלי הראוי אויף צו קענען פארשטיין די "שמעתא").

ומבואר להדיא שהפירוש בדברי רש"י "נפתח לבם" היינו כי ע"י השמחה נעשה פתיחת חושי התלמיד להיות כלי הראוי לקבל ולהבין את דברי הרב [וע"ד המבואר לעיל בהערה 3 בדברי הרי"צ נ"ע].

וזהו בפשטות כוונת הרבי ברשימות על התניא שהמקור לדברי אדה"ז שמטרת המילתא דבדיחותא היא "לפקח דעתו" הוא מפרש"י הנ"ל, והן הן הדברים. ופשוט.